

**UNIVERSITATEA „OVIDIUS” CONSTANȚA
FACULTATEA DE TEOLOGIE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE**

REZUMAT TEZĂ DE DOCTORAT

Coordonator științific:

Pr. prof. dr. Vasile NECHITA

Doctorand:

Pr. Ciprian Gheorghe PAVEL

Constanța

2016

**UNIVERSITATEA „OVIDIUS” CONSTANȚA
FACULTATEA DE TEOLOGIE**

ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE

**INTERFERENȚE PSIHO-SOCIALE ALE GRUPURILOR NEO-GNOSTICE.
EVALUARE DIN PUNCT DE VEDERE MISIONAR**

-REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT-

Coordonator științific: Pr. prof. dr. Vasile NECHITA

Doctorand: Pr. Ciprian Gheorghe PAVEL

Constanța

2016

INTERFERENȚE PSIHO-SOCIALE ALE GRUPURILOR NEO-GNOSTICE. EVALUARE DIN PUNCT DE VEDERE MISIONAR

CUPRINS

ARGUMENT.....p.1

1. Actualitatea temei și necesitatea ei pentru misiunea Bisericiip.2
2. Stadiul actual al cercetării la nivel național și internațional.....p.4
3. Metode și abordări utilizate.....p.7

INTRODUCERE.....p.9

Cap I Metode de lucru în vederea racolării și păstrării din punct de vedere sociologic

1.1 Definiri ale termenilor sectă, cult, noile mișcări religioase de factură neognostică.....p.20

1.1.1.Secta.....p.21

1.1.2.Cult.....p.27

1.1.3. Noi Mișcări Religioase.....p.29

1.2.Definire concept convertire, recrutare, și metode folosite.....p.33

1.2.1.Convertirea definirea ei conceptuală.....p.34

1.2.2 Modele sociologice de convertire.....p.35

1.2.3.Recrutare definire ca și concept.....p.51

1.3.Tehnici de recrutare la sectele&culte neognostice în lume și în Romania.....p.53

1.3.1.Tehnica de recrutare *Interacțiunea directă-canal public*p.54

1.3.2.Tehnica de recrutare *interacțiunea directă-canal privat*.....p.60

1.3.3. Tehnica de recrutare <i>interacțiunea mediată-canal public (mass-media)</i>	p.62
1.3.4. Tehnica de recrutare <i>interacțiunea directă-canal privat</i>	p.64
1.4. Carisma liderilor mișcărilor neo-gnostice și studiu de caz.....	p.66
CAP. II METODE DE LUCRU ÎN VEDEREA RACOLĂRII ȘI PĂSTRĂRII MEMBRILOR GRUPĂRIILOR NEO-GNOSTICE DE SORGINTE PSIHOLAGICĂ	
2.1. Metode de lucru folosite de secte, grupări și mișcări neo-gnostice.....	p.76
2.1.1. Definire a termenilor de manipulare, persuasiune și influențare.....	p.77
2.1.2. Modele teoretice ale persuasiunii cu aplicare la grupările neo-gnostice.....	p.79
2.1.2.1 Modele simpliste.....	p.79
2.1.2.2. Teoria cercetării calitative și metodele ei.....	p.80
2.1.2.3. Teoria cercetării cantitative și metodele ei.....	p.80
2.1.2.4. Identificarea premiselor persuasive prime (nevoile, atitudinile, consistența).....	p.83
2.1.2.5. Sofisme și silogisme logice folosite în persuasiune.....	p.84
2.2. Manipulare și supunere și efectele lor în grupările neo-gnostice din punct de vedere psihologic.....	p.85
2.2.1. Efectul Gaslight.....	p.85
2.2.2. Disonanța Cognitivă.....	p.87
2.2.3. Conformismul.....	p.89
2.2.4. Obediență.....	p.91
2.2.5 Kurt Lewin și legile schimbării și aplicabilitatea lor în domeniul manipulării sectare.....	p.93

2.3. Profil tipologic al victimei sectelor neo-gnostice.....	p.97
2.4. Mecanisme de păstrare și control în cadrul sectelor neo-gnostice.....	p.102
2.4.1. <i>Mind Control-controlul minții</i> în cadrul sectelor –Modelul B.I.T.E. (Steve Hassan)	p.103
2.4.2 Thought Reform –cele opt criterii ale lui Lifton și cele șase ale lui Singer.....	p.108
2.4.3. <i>Brainwashed, spălarea creierului</i> și controversele acestei teorii.....	p.111
2.5 Iesire din grupările neognostice și efecte ale abuzului psihologic suportat.....	p.120
2.5.1. <i>Deprogramarea</i>	p.120
2.5.2. <i>Exit-counseling-ul</i>	p.124
2.5.3. Efecte ale abuzului psihologic asupra foștilor membrii ai grupărilor neognostice și posibilități de recuperare.....	p.125
CAP. III.DEFINIRE GRUPURI NEOGNOSTICE.....	p.130
3.1 AMORC-Antiquus mysticus ordo rosae crucis alias Ordinul rosacrucian.....	p.135
3.1.1. Doctrină.....	p.137
3.1.2. Concepția despre Dumnezeu.....	p.137
3.1.3. Hristologia.....	p. 138
3.1.4. Antropologia.....	p.138
3.1.5 Cosmologia.....	p.139
3.1.6. Practici și ceremonii.....	p.139
3.1.7. Punct de vedere ortodox.....	p.140
3.2 Eckankar.....	p.142
3.2.1.Doctrină.....	p.143
3.2.2. Concepția despre Dumnezeu.....	p.144
3.2.3. Antropologia.....	p.145

3.2.4 Cosmologia.....	p.145
3.2.5. Practici și ceremonii.....	p.146
3.2.6. Punct de vedere ortodox.....	p.146
3.3 Mișcarea Graal	p.148
3.3.1.Doctrină.....	p.149
3.3.2. Concepția despre Dumnezeu.....	p.151
3.3.3. Practici și ceremonii.....	p.152
3.3.4. Punct de vedere ortodox.....	p.152
3.4 Frăția Albă Universală.....	p.153
3.4.1.Doctrină.....	p.153
3.4.2. Concepția despre Dumnezeu.....	p.154
3.4.3. Hristologie.....	p.155
3.4.4. Antropologie.....	p.155
3.4.5. Practici și ceremonii.....	p.156
3.4.6. Punct de vedere ortodox.....	p.156
3.5 Grupul Isozen	p.159
3.5.1. Antropologie.....	p.159
3.5.2. Ceremonii și rituri.....	p.160
3.5.3. Punct de vedere ortodox.....	p.161
3.6 Mișcarea Raeliană.....	p.162
3.6.1.Doctrină.....	p.163
3.6.2. Concepția despre Dumnezeu.....	p.165
3.6.3. Antropologie.....	p.165
3.6.4. Cosmologia.....	p.166
3.6.5. Practici și ceremonii.....	p.167
3.6.6. Punct de vedere ortodox.....	p.169
3.7 Ufolatri	p.171
3.7.1. Aetherius Society.....	p.173
3.7.2. Unaris Academy of Science.....	p.173
3.7.3. Urantia.....	p.174

3.7.4. Doctrină.....	p.174
3.7.5. Concepția despre Dumnezeu.....	p.175
3.7.6. Hristologia.....	p.176
3.7.7. Antropologia.....	p.177
3.7.8. Practici și ceremonii.....	p.177
3.7.9. Punct de vedere ortodox.....	p.178
3.8 Teosofia.....	p.180
3.8.1. Doctrină.....	p.181
3.8.2. Concepția despre Dumnezeu.....	p.183
3.8.3. Hristologie.....	p. 184
3.8.4. Antropologie.....	p. 185
3.8.5. Practici și ceremonii.....	p.185
3.8.6. Punct de vedere ortodox.....	p.186
3.9 Antroposofia.....	p.187
3.9.1. Doctrină.....	p.189
3.9.2. Concepția despre Dumnezeu.....	p.190
3.9.3. Hristologia.....	p.191
3.9.4. Antropologie.....	p.192
3.9.5. Practici și ceremonii.....	p. 193
3.9.6. Punct de vedere ortodox	p.194
3.10 Scientologia.....	p.195
3.10.1. Doctrină.....	p.200
3.10.1.1. Auditing.....	p. 201
3.10.1.2. Antrenamentul în vederea comunicării-training.....	p.202
3.10.1.3. Programul de purificare.....	p.203
3.10.1.4. Oferta pentru copii.....	p.204
3.10.2. Concepția despre Dumnezeu.....	p.205
3.10.3. Hristologie.....	p.205
3.10.4. Antropologie.....	p.206
3.10.5. Soteriologie.....	p.207

3.10.6. Moartea.....	p.208
3.10.7. Practici și ceremonii.....	p.208
3.10.8 Punct de vedere ortodox.....	p. 209

CAP. IV IMPACTUL ASUPRA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE ȘI A CONFESIUNILOR TRADIȚIONALE A GRUPURILOR NEOGNOSTICE.....p.211

4.1 Misiunea BOR în contextul postmodernismului actual, provocare și șansă.....	p.214
4.1.1 Caracterul treimic al misiunii.....	p.219
4.1.2 Caracterul hristologic al misiunii.....	p.222
4.1.3 Caracterul pneumatologic al misiunii.....	p.226
4.1.4 Caracterul apostolic al misiunii.....	p.228
4.1.5 Evanghelizarea, azi.....	p.231
4.1.6 Ecumenismul, încotro?.....	p.234
4.1.7. Elementele ce definesc misiunea Bisericii Ortodoxe Române în vremurile noastre postmoderniste și postcomuniste în contextul prozelitismului grupărilor neo-gnostice	p.238
4.2. Misiunea laicului ortodox român în postmodernitate în contextul prozelitismului grupărilor neo-gnostice.....	p.245
4.2.1.Cine este poporul lui Dumnezeu?.....	p.246
4.2.2.Misiunea laicului din punctul de vedere al slujirii profetice a Mântuitorul Iisus Hristos.....	p.252
4.2.3.Misiunea laicului din punctul de vedere al slujirii sfințitoare a Mântuitorul Iisus Hristos.....	p.257

4.2.4.Misiunea laicatului din punctul de vedere al slujirii conducătoare a Mântuitorul Iisus Hristos.....	p.259
4.2.5. Intensificarea misiunii laicatului ortodox, azi.....	p.260
4.3 Impactul asupra confesiunile creștine tradiționale și denominațiunilor de origine protestantă a grupărilor neognostice.....	p.269
4.3.1. Romano-Catolicismul și grupărilor neo-gnostice	p.269
4.3.2. Confesiunile Protestante și denominațiuni protestante și grupările neo-gnostice.....	p.278
CAP.V ELEMENTE ALE UNUI MODEL MISIONAR ȘI PASTORAL, UNITAR AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE ADAPTAT CONTEXTUL PROZELITISMULUI GRUPĂRILOR NEO-GNOSTICE	p.286
5.1 Componenta misiologică- sectologică, apologetică și pastorală.....	p.287
5.2 Componenta organizatorico-administrativă.....	p.300
5.3 Componenta legislativo-politică.....	p.303
5.4.Reacția Bisericii Ortodoxe Române asupra grupărilor neo-gnostice	p.307
5.5 Concluzie.....	p.310
Cap VI Dinamizarea misiuni interne a Bisericii Ortodoxe Române mod de contracarare a prozelitismului sectelor neo-gnostice	p.313
6.1 Dinamizarea misiuni interne a Bisericii Ortodoxe Române la nivel organizațional.....	p.313
6.1.1 Care este caracteristica misiunii Bisericii noastre.....	p.315
6.1.2. la nivel parohial.....	p.319
6.1.3. la nivelul mănăstirilor.....	p.326

6.1.4. La nivelul eparhiilor și mitropoliilor.....	p.332
6.1.5. La nivel patriarhal	p.335
6.2. Dinamizarea misiunii interne a Bisericii Ortodoxe Române prin mijloace de comunicare în masă și la nivelul școlilor și prin activarea tineretului.....	p.338
6.2.1.Dinamizarea misiunii interne a Bisericii Ortodoxe Române prin utilizarea mijloacelor de comunicare mass-media(site-uri, facebook, radio si TV etc.).....	p.339
6.2.2 Dinamizarea misiunii interne a Bisericii Ortodoxe Române la nivelul școlilor	p.344
6.2.2.1 Școlilor publice (primară, gimnazială și liceu)	p.345
6.2.2.2 Școlilor teologice: seminar și facultate.....	p.355
6.2.3. Dinamizarea misiunii interne a Bisericii Ortodoxe Române prin activarea energiilor tineretului.	p.360
CONCLUZIE.....	p.371
BIBLIOGRAFIE.....	p.379
1 Izvoare.....	p.379
2 Literatură patristică.....	p.379
3 Dicționare.....	p.379
4 Literatură Secundară.....	p.380
5 Articole și Studii.....	p.393
6 Site-uri.....	p.403

În introducere arătăm importanța alegerii acestei teme din punct de vedere misionar datorită urgenței actuale, deoarece după 1989, a avut loc și are, un asalt al sectelor și formațiunilor religioase și para-religioase cât și a grupărilor neognostice, pe care doresc să le studiez în această lucrare, asupra credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române.

Datorită influenței postmodernității cu dimensiunile ei: a secularizării, globalizării, pluralismului confesional, sincretismului și în mod deosebit a neognosticismului ne interesează asaltul formațiunilor neognostice asupra Bisericii Ortodoxe Române, e necesară cunoșterea în amănunt a istoricului și contextului apariției grupărilor apoi a doctrinei, a modului de organizare și amănunte despre liderul și leadershipul mișcării.

Mai trebuie să indentificăm modului de operare, să decodificăm metodele de afiliere, recrutare și păstrare în cadrul grupărilor neognostice, și ar fi bine să cunoștem și metodele de ajutor pentru cei doresc să părăsească mișcarea și reîntegrarea lor în sânul Bisericii. Aceste elemente, împreună cu elementele misiunii interne a Ecclesiei noastre pot să se constituie într-un model misionar-pastoral unic de răspuns, apologetic, de apărare a membrilor, a credincioșilor aparținători ai Bisericii Ortodoxe Române.

Ca și rezultat al studiului, acest model misionar pastoral, poate constitui o sursă de inspirație pentru misiunea Ecclesiei noastre, de aici rezultă aspectul de necesitate al lucrării noastre, acest lucru este întărit de faptul că misiunea Ecclesiei noastre este parte integrantă din existența Bisericii și se va sfârși la sfârșitul veacurilor.

Noutatea subiectului în cauză este dată de tratarea interdisciplinară a temei alese din trei puncte de vedere, prin utilizarea metodelor folosite de cele trei discipline științifice: Psihologiei, Sociologiei, Misiologiei.

Stadiul actual al cercetării la nivel național și internațional

La nivel național

Despre mișcările neognostice alese în lucrare au scris următorii profesori: diacon P.I.David, Pr. Petraru Gheorghe, Pr. Achimescu Nicolae, Pr. Radu Petre Mureșan, Pr.Vasile Nechita, Pr.Istodor Gheorghe, Nicu Gavriluță etc.

La nivel internațional

Sunt o pleiadă de cercetători, mai mult din zona americană dar și europeană, din domeniul sociologiei, psihologiei și a misiologilor consacrați care au descris în amănunt despre cele zece formațiuni neognostice. Ași aminti pe: James R. Lewis, Dick Anthony, Massimo Introvigne, Eileen Barker, Peter Berger, David G. Bromley, Regis Dericquebourg, Steven Hassan, Charles U. Larson, Robert Jay Lifton, Stephen A. Kent, Jean Francois Mayer, J. Gordon Melton, Alex Mucchielli, James T. Richardson, John A. Saliba, Margaret Thaler Singer, Robert L. Snow, Rodney Stark, William Sims Bainbridge, Jean Vernet, Benjamin D. Zablocki, Joachim Wach, Max Weber, Bryan Wilson, Joshua Iyadurai etc.

Metode și abordări utilizate

Voi pune câteva întrebări importante iar răspunsurile vor fi revelatorii pentru analiza metodelor și abordărilor utilizate.

Prima întrebare: Care este problema studiată?

Metodele psiho-sociale de convertire, recrutare și păstrare a neofiților, smulși din cadrul Bisericilor creștine tradiționale și în special din sânul Bisericii Ortodoxe Române de către formațiunile de factură neognostică.

A doua întrebare: Care sunt ipotezele referitoare la această problemă?

Facem o primă ipoteză: *că teritoriul canonic al Bisericii Ortodoxe Române este „terra misionis,”* un loc care este considerat virgin, care nu a fost cercetat și evanghelizat suficient din punctul de vedere al sectelor/cultelor și mișcărilor neognostice.

O a doua ipoteză: *reziliența credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române*, în fața exploziei prozelitismului al sectelor/cultelor și mișcărilor neognostice.

A treia întrebare: Ce implicații teoretice are studiul realizat și cum va influența el cunoașterea în domeniu?

Se face o definiție și o identificare a grupărilor și mișcărilor neognostice pe baza unor criterii clar enunțate și stabilirea elementelor comune a formațiunilor descrise în lucrare, care pot fi considerate, înglobate, la grupările de tip neognostic. Apoi are loc o descriere și sintetizare a metodelor de recrutare, convertire și păstrare a neofiților, sectelor și mișcărilor de tip neognostic, alese în această lucrare. Apoi aceste rezultate vor putea fi analizate și din punct de vedere

misiologic și apologetic pentru a putea stabili modul de reacție a Bisericii Ortodoxe Române împotriva acestor imixtiuni și a stabili un posibil model unic misionar-pastoral.

A patra întrebare: Care sunt enunțurile testate și cum au fost derivate concluziile?

Se va studia impactul grupărilor neognostice asupra Bisericii Ortodoxe Române, în principal dar și asupra Bisericilor tradiționale istorice, în secundar. Se vor evidenția efectele acestui impact, se vor trage concluzii și vor fi căutate metode practice și soluții misionare de apărare a Bisericii Ortodoxe Române, pe termen scurt și posibilitatea folosiri pe termen mediu și lung, a unui model misionar-pastoral unic, în fața acestor secte și mișcări de factură neognostică.

Postmodernitatea în care ne situăm și existăm condiționează întreaga noastră viață religioasă. Prin caracteristicile sale suntem profund influențați. Unii din factori determinați ai postmodernității: *Nouă religiozitate, Secularizarea, Pluralismul religios, Fundamentalismul religios, Globalizarea, Neo-migrațiile, Multiculturalitatea, Progresul tehnologiei, Consumismul.*

Cap I Metode de lucru în vederea racolării de sorginte sociologice

În cadrul acestui capitol definim termenii sectă, cult, noile mișcări religioase de factură neo-gnostică, apoi definim următoarele concepte de recrutare și de convertire cât și metodele folosite de grupările neognostice. Aici prezentăm mai multe modele sociologice de convertire: *pasiv-spontan, convertirii active*, modelul elaborat de *James T. Richardson și Brock Kilbourne*, modelul *convertirii din perspectivă deviantă* elaborat de *John Lofland și Rodney Stark*, modelul a lui *Richard Travisano-convertirea ca și dezagregarea identității*, modelul lui *Roger Strauss* adresat căutătorilor religioși, modelul elaborat de *John Lofland și Norman Skonovd*.

Apoi modelul lui *David Snow și Richard Machalek* care consideră convertirea *înțeleasă ca schimbare a universului discursiv*, *Jay Lewis Rambo* a elaborat un nou model de convertire cu caracter sintetic, *Hetty Zock* propune și ea un nou model, denumită *paradigma biografic-narativă* iar cel mai recent model de convertire este *a celor șapte pași de transformare a experienței religioase a lui Joshua Iyadurai (2011)*.

Apoi folosim modelul elaborat de *Snow David, Zurcher Jr. Louis și Ekland-Olson* care prezintă tehnici de recrutare și poate fi folosit cu privire la formațiunile neognostice studiate:

Interacțiunea directă-canal public, interacțiunea directă-canal privat, interacțiunea mediată-canal public(mass-media), interacțiunea directă-canal privat.

Vom folosi și conceptul sociologic al carisma care se poate aplica liderilor mișcărilor neo-gnostice, apoi vom face un studiu de caz al formațiunilor neognostice, în funcție de următoarele dimensiuni caracteristice: *Supernatural, natural, stilul nou, misiune, tipuri de politici, instabilitate, revoluția, violența, rutinizarea.*

CAP. II Metode de lucru în vederea racolării de sorginte psihologică

În cadrul acestui capitol definim termenii de manipulare, persuasiune și influențare și prezentăm modele teoretice ale persuasiunii cu aplicabilitate la formațiunile neognostice studiate. Apoi descriem manipularea și efectele ei din punct de vedere psihologic în grupările neognostice: Efectul Gaslight, disonanța cognitivă, conformismul, obediența, legile schimbării și aplicabilitatea lor în domeniul manipulării sectare. Apoi elaborăm un profil tipologic al victimei formațiunilor neognostice.

Un punct important al lucrării noastre în reprezintă mecanismele de control care se folosesc în cadrul formațiunilor neognostice: Mind Control (Controlul minții) –Modelul B.I.T.E.; Thought Reform și Brainwashed (Spălarea creierului) și controversele acestei teorii. Apoi ne referim la posibilitatea ieșirii prin deprogramare sau exit-counseling din grupările neognostice cât și efectele abuzului psihologic suportat și posibilități de recuperare.

În capitolul III descriem, formațiunile neognostice studiate: A.M.O.R.C, Eckankar, Mișcarea Graal, Frăția Albă Universală-FBU, Grupul Iso-Zen, Mișcarea Raëliană, Ufolatrii, Teosofia, Antroposofia, Scientology, după modelul oferit de Pr. prof. Achimescu în lucrarea *Noile mișcări religioase*, fiecare formațiune neognostică aleasă studiată după următoarele criterii: istoric, doctrină, concepția despre Dumnezeu, Hristologia, Antropologia, Cosmologia, Soteriologia, Practici și ceremonii și evaluare din punct de vedere ortodox.

CAP. IV IMPACTUL ASUPRA BOR ȘI A CONFESIUNILOR TRADIȚIONALE A GRUPURILOR NEOGNOSTICE

În cadrul acestui capitol definim misiunea și aspectele ei, evanghelizare, mărturia, diaconia și pastorația apoi arătăm dimensiunile fundamentale ale misiunii BOR în postmodernitate: Caracterul treimic, hristologic, pneumatologic, apostolic. Prezentăm apoi noțiunea de Evanghelizarea și Ecumenismul, azi. Apoi sunt prezentate unele din coordonatele ce definesc misiunea BOR în vremurile noastre postmoderniste și postcomuniste.

Un alt subpunct al capitolului ne vorbește de misiunea laicului ortodox român în postmodernism studiat din mai multe puncte de vedere: al slujirii profetice a Mântuitorul Iisus Hristos, al slujirii sfințitoare a Mântuitorul Iisus Hristos, al slujirii conducătoare a Mântuitorul Iisus Hristos. Apoi este prezentate modalități de intensificare a misiunii laicului ortodox azi.

Un alt subpunct al capitolului ne prezintă impactul grupărilor neognostice asupra confesiunile creștine-Romano-Catolicismul și Protestanții și denominațiunile de tip protestant- și modul de relaționare cu grupările neognostice.

CAP. V METODE PRACTICE ALE BISERICII ORTODOXE ROMÂNE DE CONTACARARE

În cadrul acestui capitol vorbim despre un *plan unitar misiologic* cu următoarele componente: misiologică- sectologică, apologetică și pastorală, organizatorico-administrativă și cea legislativo-politică apoi vorbim despre posibilele reacții ale membrilor Bisericii Ortodoxe Române sub impactul grupărilor neognostice: *ignorarea problemei, de apărare și dialogul* cu grupările neognostice dar și *mărturisirea credinței* ortodoxe a Bisericii Ortodoxe Române.

E necesară o dezbatere în cadrul Ecclesiei, la fiecare nivel al ei, plecând de la parohie, cu sprijinul teologilor de marcă și a ierarhiei, pentru a putea defini un model flexibil și dinamic, unitar, al misiunii și grijii pastorale al Bisericii Ortodoxe Române care să răspundă întru totul la prozelitismul agresiv al formațiunilor neognostice.

Cap VI DINAMIZAREA MISIUNII INTERNE A BOR

În cadrul acestui capitol definim dinamizarea misiunii interne la nivel organizațional BOR: la nivel parohial, la nivelul mănăstirilor, la nivelul eparhiilor și mitropoliilor și la nivel patriarhal. Apoi studiem dinamizarea prin utilizarea mijloacelor de comunicare mass-media(site-uri, facebook, radio si TV etc.) cât și la nivelul școlilor: publice (primară, gimnazială și liceu) și școlilor teologice: seminar și facultate. Apoi avem un subcapitol dedicat tinerilor ortodocși – forță motrice al dinamizării misiunii interne a BOR.

CONCLUZIE

În aria noastră de preocupare a misiologiei ortodoxe această temă își are locul ei deoarece, pe deoparte clarifică pe cât posibil metodele de convertire, recrutare și păstrare a neofitului de către formațiunea neognostică și pe de altă parte dovedesc corectitudinea celor două ipoteze făcute la începutul temei.

Aceasta ne dă posibilitatea cunoșterii și informării dar și aplicării în practica Bisericii Ortodoxe Române a decodeficării a metodelor complexe de atac a grupărilor de tip neognostic. Putem lua măsuri de contraatac pe plan misionar ceea ce poate duce la o îmbunătățire a activităților misionare în Biserica Ortodoxă Română.

Prezentarea făcută a metodelor sectare sunt lămuritoare, concise și coerente, taxonomia și prezentarea detaliată a fiecărei secte din aceasta grupare, cat și a metodelor lor specifice, clarifică în detaliu mozaicul confesional al acestor grupări de factură neognostică. Model misionar-pastoral care a rezultat în urma cercetării mele poate fi o contribuție, mai mare sau mai mică, în arhitectura misionară a Ecclesiei noastre.

Suntem conștienți că pot apărea noi metode de manipulare, de persuasiune și de influențare a formațiunilor neognostice studiate și asta datorită creativității umane și a evoluției în mediului socio-uman în continuă mișcare. Posibilitatea combinației a unor metode mai vechi, cu unele mai noi nu poate fi exclusă.

Orientarea Ecclesiei noastre *spre deja și nu încă*, ne conduce la experierea noastră a învățăturilor de credință revelate, la o trăire a în duhul ortodox a credinței și la o mărturisire în toate aspectele vieții noastre a Adevărului întrupat. Biserica trebuie să se reinventeze neîncetat,

să fie dinamică și eficientă, perfect adaptabilă la noul context postmodernist, ea, Ecclesia, neputând să fie statică și inertă.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. IZVOARE

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române cu aprobarea Sfântului Sinod, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002;

2. *Noul Testament cu Psalmi*, Tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române cu aprobarea Sfântului Sinod, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988;

2. LITERATURĂ PATRISTICĂ

1. *Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii*, volum IV, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 1997;

2. Ioan, Gură de Aur, *Tratat despre preoție*, trad. Pr. prof. D. Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987;

3. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre feciorie. Apologia vieții monahale. Despre creșterea copiilor.*, trad. de pr. prof. Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001;

4. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre slava deșartă și despre creșterea copiilor*, trad. de pr. prof. Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001;

5. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, volum I, trad. de pr. prof. Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003;

6. Sfântul Vasile cel Mare, *Scrieri. Ascetice*, partea a II-a, traducere, introducere, indici și note de Prof. Iorgu D. Ivan, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1989;

4. LITERATURĂ SECUNDARĂ

1. Achimescu, Pr. prof. dr. Nicolae, *Noile mișcări religioase*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2002;

2. Achimescu, Pr. prof. univ. dr. Nicolae, *Ortodoxia în noua Europă*, în „Anuarul” Facultății de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian”, anul universitar 2012-2013, Anul XIII, 2013;

3. Achimescu, Pr. prof. dr. Nicolae, *Religie, modernitate și postmodernitate*, Ed. Trinitas, București, 2013;

4. Achimescu, Pr. prof. dr. Nicolae, *Universul religios în care trăim*, Ed. Trinitas, București, 2013;

5. Anthony, Dick, Massimo Introvigne, *Spălarea creierului: Mit sau realitate?*, trad. de Alina Tudorică, Ed. Conștiință și Libertate, București, 2006;

6. Atack, Jon, *Scientology: The Church of Hate – An Anti-Social Religion Emerges in the Space Age*, în Fecris, Acts of the Conference Cults and the Rule of Law, Copenhagen, 2013;

7. Barker, Eileen, *New Religious Movements: Their Incidence and Significance*, în Bryan Wilson & Jamie Cresswell, (eds.), *New Religious Movements: Challenge and Response*, Routledge, London, UK, 1999;

8. Baigent, Michael, Richard Leigh, Henry Lincoln, *Sîngele sfînt și sfîntul Graal*, trad. de Ana Veronica Mircea, Ed. Rao, București, 2005;’

9. Barker, Eileen, *The Scientific Study of Religion? You Must Be Joking!*, în Lorne L. Dawson(ed.), *Cults and New Religious Movements A Reader*, Blackwell Published, USA, 2003;

10. Barker, Eileen, *The Cult as a Social Problem*, în Titus Hjerm, (ed.) *Religion and Social Problems*, Routledge, New York, USA, 2011;
11. Baumeister, Roy F., *Sensuri ale vieții*, Ed. Asociația de Științe Cognitive din România, 2011;
12. Bel, Valer, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2010;
13. Bergeron, Richard, *Le cotège des fou de Dieu. Un chrétien scrute les nouvelles religions*, Ed. Paulines & Apostolat des Editions, Montreal&Paris, 1990;
14. Bocchiario, Piero, Adriano Zamperini, *Conformity, Obedience, Disobedience: The Power of the Situation*, în Gina Rossi (ed.), *Psychology-Selected Papers*, Ed. InTech, 2012
15. Bromley, David G., *Making Sense of Scientology: Prophetic, Contractual Religion*, în James R. Lewis(ed.), *Scientology*, Oxford University Press, NY, 2009;
16. Buckser, Andrew & Stephen D. Glazier, (eds.), *The Anthropology of Religious Conversion*, Rowman & Littlefield Publishers, New York, 2003;
17. Cusack, Carole M., *Celebrity, the Popular Media, and Scientology: Making Familiar the Unfamiliar*, în James R. Lewis(ed.), *Scientology*, Oxford University Press, NY, 2009;
18. Cusack, Carole M., Justine Digance, *Pastoral Care and September 11: Scientology's Nontraditional Religious Contribution*, în James R. Lewis(ed.), *Scientology*, Oxford University Press, NY, 2009;
19. † Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *Europa-un continent în căutare de unitate și ideal*, Ed. Trinitas, Iași, 2004;
20. †Daniel, Preafericitul, *Credință pentru fapte bune*, Ed. Basilica, București, 2011;
21. David, Diac. P.I., *Calauza creștina-Sectologie*, Ed. Episcopia Argeșului, Editia a-II-a, Curtea de Argeș, 1994;

22. Drozda-Senkowska, Ewa, *Psihologie socială experimentală*, trad. de Bogdan Bălan & Mihaela Boza, Ed. Polirom, Iași, 2000;
23. Flinn, Frank K., *Scientology as Technological Buddhism*, în James R. Lewis(ed.), *Scientology*, Oxford University Press, NY, 2009;
24. Ford, Wendy, *Recovery from Abusive Groups*, International Cultic Studies Association, Bonita Springs, USA, 1993;
25. Fournier, Anne și Picard, Catherine, *Secte, democrație și mondializare*, trad. de Radu & Rodica Valter, Ed. 100+1 Gramar, București, 2006;
26. Gavriluță, Nicu, *Sociologia religiilor. Credențe, ritualuri, ideologii*, Ed. Polirom, Iași, 2013;
27. Hassan, Steven, *Combatting cult mind control*, Park Street Press, Vermont, 1990;
28. Himcinschi, Pr. Mihai, *Misiune și Dialog. Ontologia misionară a Bisericii din perspectiva dialogului interreligios*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2003;
29. Introvigne, Massimo, *Lectorium Rosicrucianum: a Dutch movement becomes international*, in (eds.) Reender Kranenborg and Mikael Rothstein, *New religions in a postmodern world*, Aarhus University Press, 2003;
30. James, William, *Tipurile experienței religioase*, trad. de Mihaela Căbulea, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1998;
31. Langone, Michael D. (ed.), *Recovery from Cults: Help for Victims of Psychological and Spiritual Abuse*, W. W. Norton & Company, UK, 1993;
32. Lifton, Robert Jay, *Thought reform and the psychology of totalism. The study of brainwashing in China*, University of North Carolina Press, USA, 1989;
33. Lifton, Robert Jay, *Destroying the World to Save it. Aum Shinrikyo, Apocalyptic Violence, and the New Global Terrorism*, Metropolitan Books & Henry Holt and Company, New York, USA, 1999;

34. Kent, Stephen A., *Brainwashing programs in The Family/Children of God and Scientology*, în Benjamin Zablocki, Thomas Robbins(eds.), *Misunderstanding Cults. Searching for Objectivity in a controversial field*, University of Toronto Press, 2001;
35. Martin, Walter, Hank Hanegraaff (general editor), *The Kingdom of the Cults (Revised)*, Bethany House Publishers, Minnesota, USA, 1997;
36. Melton, J. Gordon, *Birth of a Religion*, în James R. Lewis(ed.), *Scientology*, Oxford University Press, NY, 2009;
37. Moscovici, Serge (coord.), *Psihologia Socială a relațiilor cu celălalt*, trad. de Cristina Moșu, Ed. Polirom, Iași, 1998;
38. Mucchielli, Alex, *Arta de a influența. Analiza tehnicilor de manipulare*, trad. de Mihaela Calcan, Ed. Polirom, Iași, 2002;
39. Nechita, Pr. dr. Vasile, *Misiunea Bisericii. De la Ecumenicitate la Ecumenism*, Ed. Garuda&Art & Vasiliana'98, Chișinău & Iași, 2005;
40. Nechita, Pr. prof. dr. Vasile, *Pentru o misiologie practică*, Ed. Garuda & Art & Vasiliana'98, Chișinău & Iași, 2005;
41. Nechita, Pr. conf. dr. Vasile, *Radiografii misionare*, Ed. Vasiliana'98, Iași, 2006;
42. Nechita, Pr. V., Pr. A. Niculcea, Pr. Gh. Petraru, *Ecumenismul e ca primăvara...*, Ed. Vasiliana'98 & Garuda & Art, Iași & Chișinău, 2006;
43. Nechita, Pr. prof. univ. dr. Vasile, *Misiunea Bisericii în lumina lui Hristos*, Ed. Vasiliana'98, Iași, 2007;
44. Nechita, Pr. prof. dr. Vasile, *Vademecum misionar*, Ed. Vasiliana'98, Iași, 2009;
45. Nechita, Pr. prof. dr. Vasile, *Religiile Abrahamice în contextul postmodernismului*, Ed. Vasiliana'98, Iași, 2010;
46. Nechita, Pr. prof. dr. Vasile, *Recunoștință și misiune. Zece modele de slujire creștină*, Ed. Vasiliana 98, Iași, 2013;

47. Nechita, Pr. prof. dr. Vasile, *Apostolatul creștin și social al Bisericii străbune*, Ed. Vasiliana'98, Iași, 2016;
48. Nelson, Geoffrey K., *Cults, New Religions and Religious Creativity*, Rouledge&Kegan Paul, Londfon, 1987;
49. Oz, Amos & Fania Oz-Salzberger, *Evreii și cuvintele*, trad. de Ioana Petridean, Ed. Humanitas fiction, București, 2015;
50. Petraru, Pr. Gheorghe, *Ortodoxie și prozelitism*, Ed. Trinitas, Iași, 2000;
51. Petraru, Pr. prof. dr. Gheoghe, *Eclesiologie misionară în teologia Părintelui Dumitru Stăniloae*, în volum *Laicii și Misiunea creștină: Realitate istorică, vocație personală, necesitate eclesială*. (coord.) Pr.Ion Vicovan și Emilian-Iustinian Roman, Ed. Doxologia, Iași, 2014;
52. Ranc, Paul, *La Rose-Croix. Myte ou réalite.*, Editions du Rocher, Lussane, 1985;
53. Reece, Gregory L., *UFO Religion. Inside Flying Saucer Cults and Culture*, I. B. Tauris Published, London, 2007;
54. Rigal-Cellard, Bernadette, *Scientology Missions International (SMI):An Immutable Model of Technological Missionary Activity*, în James R. Lewis(ed.), *Scientology*, Oxford University Press, NY, 2009;
55. Roberts, Keith A. and David A. Yamane, *Religion in Sociological Perspective*, 4th edition, Wadsworth, Inc., 2003;
56. Saliba, John A., *Religious dimensions of UFO phenomena*, in Lewis, James R. (ed.), *The Gods Have Landed: New Religions From Other Worlds.*, State University of New York Press, Abany, NY, 1995;
57. Singer, Margaret Thaler, Janja Lalich, *Cults in Our Midst*, Josey-Bass Publishers, San Francisco, USA, 1995;
58. Snow, Robert L., *Deadly Cults. The Crimes of True Believers*, Praeger Publishers, London, UK, 2003;

59. Susan J. Palmer, *Aliens adored : Raël's UFO religion*, Rutgers University Press, New Brunswick, New Jersey, 2004;
60. Stark, Rodney and William Sims Bainbridge, *A Theory of Religion*, Peter Lang, New York, 1987;
61. Stern, dr. Robin, *The Gaslight efect.How to spot and survive the hidden manipulations other people use to control your life*, Morgan Road Book, New York, 2007;
62. Stoner C., Parke J., *All God's Children: The Cult Experience: Salvation or Slavery?*, Chilton Book Co, Radnor, P.A., 1977;
63. Taylor, Katheleen, *Spălarea creierului. Știința manipulării.*, trad. de Doina Doru, Ed. Paralela 45, Pitești, 2014;
64. Zablocki, Benjamin D., „*Towards a Demystified and Disinterested Scientific Theory of Brainwashing*”, în Benjamin Zablocki, Thomas Robbins (eds.), *Misunderstanding Cults. Searching for Objectivity in a controversial field*, University of Toronto Press, 2001;
65. Wessinger, Catherine, *Charismatic leaders in New Religions*, în Olav Hammer and Mikael Rothstein (eds.), *The Cambridge Companion to New Religious Movements*, Cambridge Univeristy Press, 2012;
66. Willms, Gerald, *Scientology: “Modern Religion” or “Religion of Modernity”?*, în James R. Lewis(ed.), *Scientology*, Oxford University Press, NY, 2009;
67. Wilson, Bryan, *Religia din perspectivă sociologică*, Trad. de Dara Măria Străinu, Ed. Trei, București, 2000;
68. Witte, John Jr., *The Rights and Limits of Proselytism in the New Religious World Order*, în Thomas Banchoff(ed.), *Religious Pluralism, Globalization, and World Politics*, Oxford University Press, New York, 2008;

5. ARTICOLE ȘI STUDII

1. Achimescu, Pr. drd. Nicolae, *Teologi ortodocși români față de religiile necreștine*, în „Studii Teologice”, nr.3/1991;

2. Achimescu, Pr. drd. Nicolae, *Atitudini mai noi ale Consiliului Ecumenic al Bisericii față de religiile necreștine*, în „Studii Teologice”, nr.4/1991;
3. Achimescu, Pr. prof. dr. Nicolae, *Contextul apariției Noilor Mișcări Religioase*, în „Analele Științifice” ale Universității „Al.I. Cuza” din Iași, Teologie Ortodoxă, tomul VII/2001;
4. Achimescu, Pr. prof. dr. Nicolae, *Fenomenul neoreligios. Interpretare din perspectivă socio-psihologică*, în „Analele Științifice” ale Universității „Al.I. Cuza” din Iași, Teologie Ortodoxă, tomul VIII/2002;
5. Achimescu, Pr. prof. dr. Nicolae, *Invazia unor curente mistice asiatice asupra spiritualității creștine*, în „Teologie și Viață”, nr.1-6/2008;
6. Barker, Eileen, *And the wisdom to know the difference? Freedom, control and the sociology of religion*, în „Sociology of Religion”, volum 64, nr. 3/2003;
7. Barker, Eileen, *The Not-So-New Religious Movements: Changes in „the Cult Scene” over the Past Forty Years*, în „Temenos”, volum 50, nr. 2 /2014;
8. Beit-Hallahmi, Benjamin, *Scientology: Religion or racket?*, „Marburg Journal of Religion”, Volume 8, nr. 1/2003;
9. Biderman, Albert D., *The Image of „Brainwashing”*, în „The Public Opinion Quarterly”, volum 26, nr. 4/1962;
10. Bigliardi, Stefano, *New Religions movements, Knowledge, and Science: Towards an Interdisciplinary Discussion*, în „Social Epistemology Review and Reply Collective”, volum 4, nr. 7/2015;
11. Bria, pr. prof. dr. Ion, *Eclesiologia pastorală*, în „Studii Teologice”, nr. 1-4/1979;
12. Casanova, José, *Rethinking Secularization: A Global Comparative Perspective*, în „Hedgehog Review”, volum 8, 2006;
13. Citirigă, Pr. conf. dr. Vasile, *Taina omului și tragedia lui în Epoca Postmodernă*, în „Ortodoxia”, nr. 3-4/2006;

14. Clément, Olivier, *Despre secularizare*, trad. de Daniela Cojocariu în „Teologie și Viață“, nr. 5-8/2002;
15. †Daniel, Mitropolitul Moldovei Și Bucovinei, *Misiunea în Europa astăzi. Mărturisirea lui Hristos într-o lume contradictorie*, în „Teologie și Viață“, nr. 7-12/1996;
16. †Emilian, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, *Misiunea parohiei prin activități social-filantropice și educaționale*, în „Teologie și Viață“, nr. 1-4/2015;
17. Gallagher, Eugene V., *Extraterrestrial Exegesis: The Raëlian Movement as a Biblical*
18. Iyadurai, Joshua, *The Step Model of Transformative Religious Experiences: A Phenomenological Understanding of Religious Conversions in India*, în „Pastoral Psychology“, volum 60, nr. 4/2011;
19. Kent, Stephen A., *The French and German versus American Debate over "New Religions", Scientology, and Human Rights*, în „Marburg Journal of Religion“, volum 6, nr. 1/2001;
20. Kent, Stephen A., Terra A. Manca, *A War over Mental Health Professionalism: Scientology versus Psychiatry*, în „Mental Health, Religion & Culture“, volum 17, nr. 1/2012;
21. Kent, Stephen A., Joseph P. Szimhart, *Exit Counseling and the Decline of Deprogramming*, în „Cultic Studies Review“, volum 1, nr. 3/2002;
22. Kilbourne, Brock, James T Richardson, *Paradigm Conflict, Types of Conversion, and Conversion Theories*, în „Sociological Analysis“, volum 50, nr. 1/1988;
23. Langone, Michael D., Ph.D., *Psychological Abuse*, în „Cultic Studies Journal“, volum 8, nr. 2/1992;
24. Lewis, James R., *The Science Canopy: Religion, Legitimacy, and the Charisma of Science*, în „Temenos“, volum 46, nr. 1/2010;
25. Lofland, John, Rodney Stark, *Becoming a World-Saver: A Theory of Conversion to a Deviant Perspective*, în „American Sociological Review“, volum 30, nr. 6/1965;

26. Mureșan, asist. dr. Radu, *Fenomenul prozelitismului-o perspectivă psiho-sociologică și misionară*, în „Ortodoxia”, nr. 3-4/2006;
27. Nechita, Pr. conf. dr. Vasile, *Dogma Sfintei Treimi și importanța ei pentru misiunea Bisericii*, în „Anale Științifice” ale Universității „Al.I. Cuza” din Iași, Teologie Ortodoxă, tomul X/2005;
28. Pestroiu, Pr. David, *Crezul în postmodernitate:o abordare misiologică*, în „Ortodoxia”, nr. 4/2010;
29. Pestroiu, Lect. univ. dr. David, *Cadre actuale ale dialogului interreligios*, în „Buletinul Centrului pentru dialog între științe și teologie”, nr. 1-2/2011;
30. Petraru, Pr. lect. dr. Gheorghe, *Familia creștină-perspective misionare și ecumeniste*, în „Teologie și Viață”, nr. 5-7/1994;
31. Petraru, Pr. lect. dr. Gheorghe, *Misiune și evanghelizare*, în „Teologie și Viață”, nr. 1-3/1995;
32. Petraru, Pr. conf. dr. Gheorghe, *Temeiurile biblice ale misiunii Bisericii*, în „Teologie și Viață”, nr. 1-6/2003;
33. Petraru, Pr. conf. dr. Gheorghe, *Hermeneutica revelației divine în perspectiva misiunii Bisericii*, în „Teologie și Viață”, nr. 7-12/2004;
34. Petraru, Pr. prof. dr. Gheorghe, *Sfântul Duh în Misiunea Bisericii și comuniunea creștină*, în „Teologie și Viață”, nr. 1-6/2008;
35. Petraru, Pr. prof. dr. Gheorghe, *Însușirile Bisericii după Simbolul de credință Niceo-Constantinopolitan și contextul creștin pluralist actual*, în „Teologie și Viață”, nr. 5-8/2011;
36. Preda, Radu, *“Revenirea lui Dumnezeu”. Ambiguitățile unui diagnostic*, în „Studii Teologice”, nr. 1/2009;
37. Raine, Susan, *Astounding history: L. Ron Hubbard’s Scientology space opera*, în „Religion”, volum 45, nr. 1/2015;

38. Reger, Stacey, *Eckankar*, in „The Discerner”, volum14, nr.2/1992;
39. Revier, Kevin D., *Surviving with Spirituality: An Analysis of Scientology in a Neo-Liberal Modern World*, în „Sociology Undergraduate Research”, Paper 1/2011;
40. Richardson, James T., *The Active vs. Passive convert: Paradigm conflict in Conversion/Recruitment Research*, în „Journal for the Scientific Study of Religion”, vol 24, nr. 2/1985;
41. Richardson, James T., Massimo Introvigne, „Brainwashing” Theories in European Parliamentary and Administrative Reports on „Cults” and „Sects”, în „Journal for the Scientific Study of Religion”, volum 40, nr. 2/ 2001;
42. Riggans, Walter, *New Religious Movements: Challenge and Response*, în „Churchman”, volum106, nr. 2/1992;
43. Robbins, Thomas, Dick Anthony, *Cults, Brainwashing, and Counter-Subversion*, în „Annals of the American Academy of Political and Social Science”, volum 446, 1979;
44. Robbins, Thomas, Dick Anthony, *Deprogramming, Brainwashing and the Medicalization of Deviant Religious Groups*, în „Social Problems”, volum 29, nr. 3/1982;
45. Robbins, Thomas, *Combating „Cults” and „Brainwashing” in the United States and Western Europe: A Comment on Richardson and Introvigne's Report*, în „Journal for the Scientific Study of Religion”, volum 40, nr. 2/2001;
46. Saliba, John A., S.J., *The Christian Church and The New Religious Movements: Towards Theological Understanding*, în „Theological Studies”, volum 43, nr. 3/1982;
47. Saliba, John A., S.J., *Vatican response to the New Religious Movements*, în „Theological Studies”, volum 53, nr. 1/1992;
48. Saliba, John A., *The Earth is a Dangerous Place. The World View of the Aetherius Society*, în „Marburg Journal of Religion”, volum 4, nr. 2/1999;
49. Schein, Edgar H., *Kurt Lewin's change theory in the field and in the classroom: Notes toward a model of managed learning*, în „Systems practice and Action Research”, volum 9, nr. 1/1996;

50. Schweitzer, Arthur, *Theory and Political Charisma*, în „Comparative Studies Society and History”, volum 16, nr. 2/1974;
51. Scotland, Nigel, *From Kabbalah to the Moonies: The Challenge of New Religious Movements (NRMs)*, în „Churchman”, volum 125, nr. 2/2011;
52. Sentes, Bryan and Susan Palmer, *Presumed Immanent: the Raëlians, UFO Religions, and the Postmodern Condition*, în „Nova Religio”, volum 4, nr. 1/2000;
53. Slevoacă, Pr. Ștefan, *Preoția de hirotonie și „preoția” credincioșilor*, în „Ortodoxia”, nr. 2/1979;
54. Snow, David A., Louis A. Zurcher Jr, Sheldon Ekland-Olson, *Social Networks and Social Movements: A Microstructural Approach to Differential Recruitment*, în „American Sociological Review”, volum 45, 1980;
55. Snow, David A., Richard Machalek, „*The Sociology of Conversion*”, în „Annual Review of Sociology”, volum 10, 1984;
56. Sørensen, Jesper, *Theosophy. Metaphors of the Subject*, în „Temenos” Studies in Comparative Religion”, volum 35-36, 1999-2000;
57. Stan, Pr. asist. Alexandru I., *Biserica Ortodoxă și religiile necreștine. Considerații istorice, teologice și ecumenice-teză de doctorat*, în „Ortodoxia”, nr. 2/1984;
58. Stan, Pr. prof. Liviu, *Elementul laic în Biserica Ortodoxă*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, nr. 1-2/1962;
59. Stan, Pr. prof. Liviu, *Poziția laicilor în Biserica Ortodoxă*, în „Studii Teologice”, nr. 3-4/1968;
60. Stan, Pr. prof. Liviu, *Despre principiile canonice fundamentale ale Ortodoxiei*, trad. de Diac. dr. Ștefan L. Toma în „Revista Teologică”, nr. 3/2010;
61. Stăniloae, Pr. prof. Dumitru, *Coordonatele ecumenismului din punct de vedere ortodox*, în „Ortodoxia”, nr. 4/ 1967;

62. Stark, Rodney, William Sims Bainbridge, *Of Churches, Sects, and Cults: Preliminary Concepts for a Theory of Religious Movements*, în „Journal for the Scientific Study of Religion”, volum 18, nr. 2/1979;
63. Stark, Rodney, William Sims Bainbridge, *Networks of Faith: Interpersonal Bonds and Recruitment to Cults and Sects*, în „The American Journal of Sociology”, volum 85, nr. 6/1980;
64. Uhrmacher, P. Bruce, *Uncommon Schooling: A Historical Look at Rudolf Steiner, Anthroposophy, and Waldorf Education*, în „Curriculum Inquiry”, volum 25, nr. 4/1995;
65. Urban, Hugh B., *Fair Game: Secrecy, Security, and the Church of Scientology in Cold War America*, în „Journal of the American Academy of Religion”, volum 74, nr.2/2006;
66. Trevithick, Alan, *The Theosophical Society and its Subaltern Acolytes (1880-1986)*, în „Marburg Journal of Religion”, volum13, nr. 1/2008;
67. Vasilescu, Diac. prof. Emilian, *Religie, superstiție, ocultism, spiritism și Teosofie*, , în „Studii Teologice”, nr. 5-6/1949;
68. Vojtišek, Zdeněk, *Millennial Expectations in the Grail Movement*, în „Nova Religio”, volum 9 , nr. 3/2006;
69. Vojtišek, Zdeněk, *The Grail Movement. The Never-Ending Story of Millennial Expectations*, în Vojtišek, Zdeněk et alias, *Millennialism. Expecting the End of the World in the Past and Present.*, Dingir, Praha, 2013;
70. Zablocki, Benjamin D., *Exit Cost Analysis: A New Approach to the Scientific Study of Brainwashing*, în „Nova Religio”, volum 1, nr. 2/1998;
71. Zimbardo, Philip G., *Mind Control: Psychological Reality Or Mindless Rhetoric?*, în „Cultic Studies Review”, volum 1, nr. 3/2002;
72. Zock, Hetty, *Paradigms in psychological conversion research. Between social science and literary analysis*, în Jan. N. Bremer, Wout J. van Bekkum and Arie L.Moledijk(eds.), *Paradigms, Poetics and Politics of Conversion*, Leuven, Peeters, 2005;

6. SITE-URI

1. Church of Scientology, An Evaluation from the Theological Perspective of The Lutheran Church—Missouri Synod August, 2005, în <http://www.lcms.org/ctcr/religious-organizations-and-movements> (accesat la 21.07.2016);
2. *Cults—An Overview*, 2005, p.1 în <http://www.lcms.org/ctcr/religious-organizations-and-movements> (accesat la 21.07.2016);
3. Morehead, John W., *From cults to cultures: Bridges as a Case study in a New Evangelical Paradigm of New Religions*, CESNUR Conference Paper, 2009, ediție electronică la http://www.cesnur.org/2009/slc_morehead.htm accesată la 22.07.2016);
4. Philip, Johnson C., Cherian, Saneesh, *False Cults. An Introduction To The False-Cult Phenomenon*, A Calvin Research Group Ebook, 2007, pp.16-19, ediție electronică, <http://ukgm.org/PDF/Cults1.pdf> (accesată la 22.07.2016);
5. Matt Slick, The Raelians and the Christian Church, în <https://carm.org/secular-movements/raelians/raelians-and-christian-church> (accesat la 18.07.2016);
6. Milka Andonova Hristova, *Les Nouveaux Mouvements Religieux défi pour L’eglise Orthodoxe Bulgare*, Thèse de doctorat, Fribourg, 2007, variantă electronică la <https://doc.rero.ch/record/9414/files/HristovaMA.pdf/> (accesat 25.05.2016);
7. <http://1min4peace.org/> (accesat la 31.05.2016);
8. <http://www.alexander-bernhardt.ro/abdu-ru-shin/> (accesat la 15.06.2016);